

Factsheet arbeidsmarkt

Trends op de Friese arbeidsmarkt

Inleiding

Dit factsheet geeft een beeld van de Friese arbeidsmarkt. De factsheet arbeidsmarkt presenteert de ontwikkelingen aangaande vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. Cijfers over de arbeidsmarkt zijn te raadplegen in het [provinciale arbeidsmarktdashboard en werkgelegenheidsdashboard](#).

Laatste wijziging: 15-11-2023

Highlights

- Februari 2023 telde Fryslân 6.200 werkloosheidsuitkeringen. Ten opzichte van februari vorig jaar ligt aantal WW-uitkeringen 15% lager.
- In het tweede kwartaal van 2023 kende Fryslân een werkloosheid van 3,5%. Dit is vrijwel gelijk aan de landelijke werkloosheid van 3,4%. De werkloosheid is hiermee een fractie gestegen ten opzichte van de 3,4% in het tweede kwartaal van 2022.
- Het tweede kwartaal van 2023 telde Fryslân 13.100 openstaande vacatures.
- Met uitzondering van creatieve/taalkundige beroepen is in alle beroepsklassen sprake van een krappe dan wel zeer krappe arbeidsmarkt. Voor dienstverlenende, openbaarbestuur/veiligheid/juridische, ICT en zorg- en welzijnsberoepen is de arbeidsmarkt als zeer krap getypeerd.
- De sectoren zorg, zakelijke dienstverlening, handel en horeca telden in 2022 ruim duizend banen meer dan in 2021. Relatief nam het aantal banen in de horeca (7,5%), de ICT sector (5,3%) en bouw (4,9%) het sterkst toe. Het totaal aantal banen nam met 2,6% toe.
- Het huidige onderwijsjaar 2022-2023 telt Fryslân 23.620 studenten, een daling van 3,8% ten opzichte van het voorgaande onderwijsjaar. Een op de drie Friese mbo-studenten volgt een Zorg en welzijn opleiding.
- Er zijn een aantal signalen en ontwikkelingen die wijzen op een toenemende krapte op de arbeidsmarkt in de komende jaren. O.a. een krimp van de beroepsbevolking en daling mbo-studenten.

Aanbodzijde arbeidsmarkt

Enkele kengetallen aanbodzijde arbeidsmarkt: (2^e kwartaal 2023, tenzij anders vermeld)

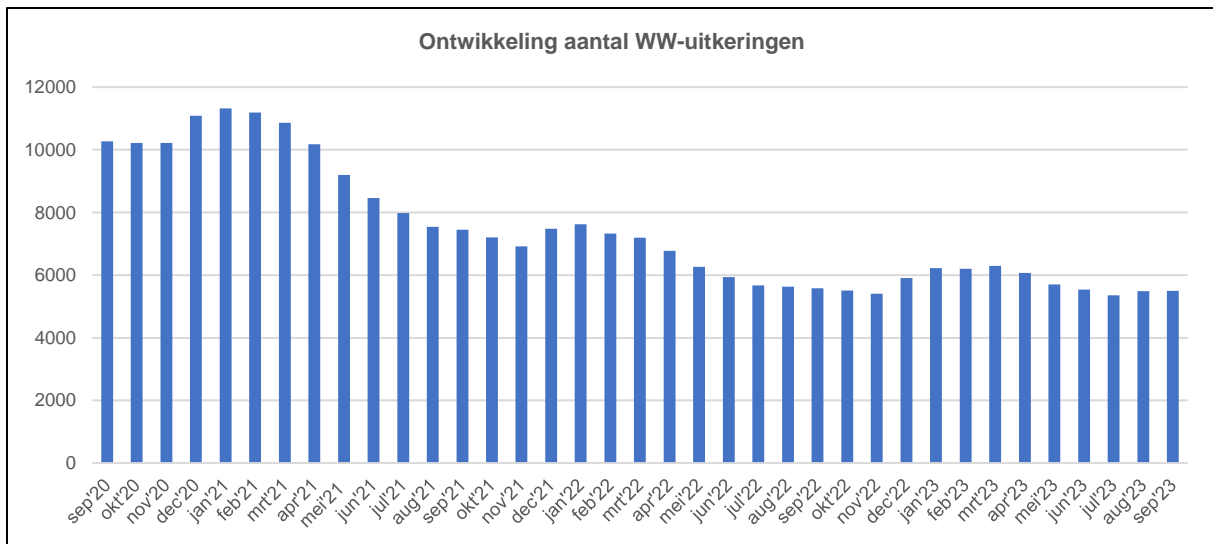
Beroeps en niet beroepsbevolking:	483.000 (iedereen van 15-75 jaar)
Beroepsbevolking:	363.000 (werkzaam/werkloos en direct beschikbaar)
waarvan werkzaam:	351.000
waarvan werkloos:	13.000
Werkloosheidspercentage:	3,5% (NL: 3,4%)
Niet beroepsbevolking:	119.000
Bruto arbeidsparticipatie:	75,3% (NL: 75,7%)
Werkzoekenden zonder werk UWV:	27.290 (mei 2023)
Aantal WW-uitkeringen:	5.495 (september 2023)
Aantal bijstandsuitkeringen:	14.990 (voorlopig cijfer september 2022)

Bron: CBS/UWV

Iedere inwoner van 15-75 jaar wordt tot de potentiële beroepsbevolking gerekend¹. In Fryslân gaat het in het tweede kwartaal van 2023 om afgerond 483.000 personen van 15-75 jaar oud. Tot de beroepsbevolking worden alle personen van 15-75 jaar oud gerekend die betaald werk hebben of die geen betaald werk hebben, recent naar betaald werk hebben gezocht en daarvoor direct beschikbaar zijn. Volgens het CBS telt de Friese beroepsbevolking in het tweede kwartaal 363.000 werkzame personen en 13.000 werklozen die direct beschikbaar zijn. Er blijven 119.000 mensen in die leeftijdsgroep over die niet werken en niet direct op zoek zijn naar werk. Dit maakt dat de bruto arbeidsparticipatie in Fryslân 75,3% bedraagt. De participatie ligt iets lager dan het landelijk gemiddelde van 75,7%.

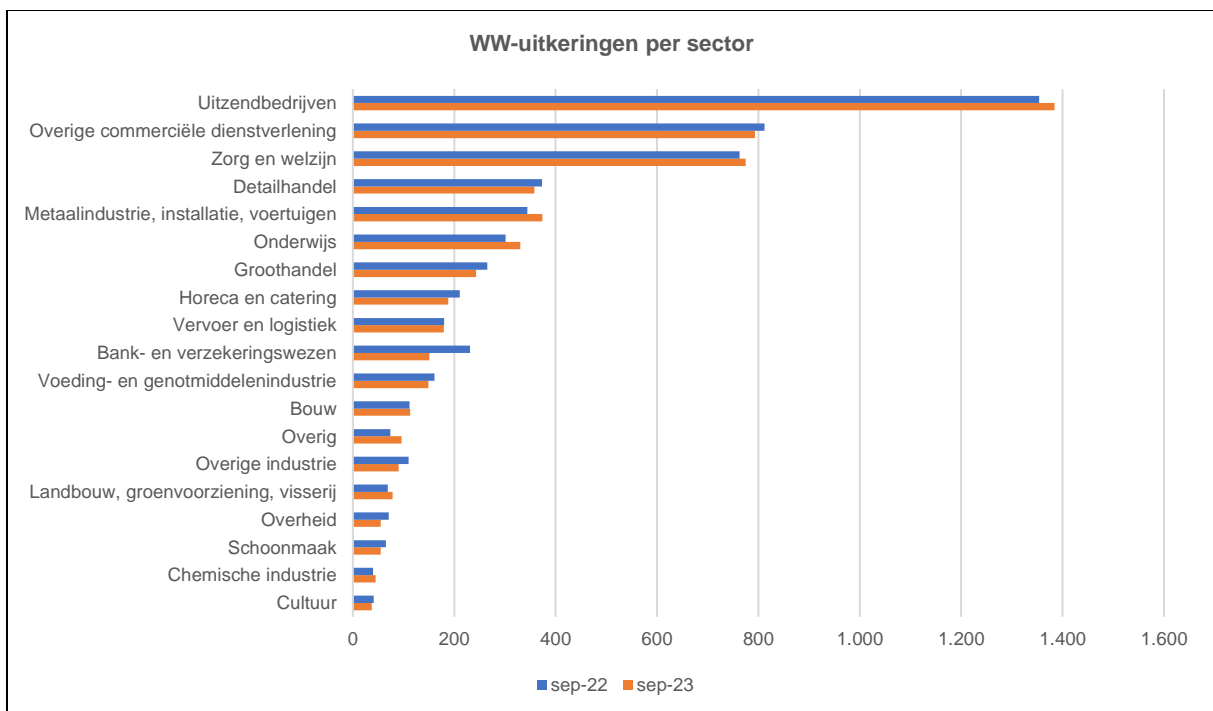
Belangrijke parameters voor de aanbodkant op de arbeidsmarkt zijn de werkloze beroepsbevolking en het aantal WW-uitkeringen. Het aantal werklozen ligt hoger dan het aantal mensen met een werkloosheidsuitkering, dit komt omdat niet iedereen recht heeft op een WW-uitkering en deze niet oneindig is.

¹ Vanaf 2022 publiceert het CBS cijfers over de beroepsbevolking op basis van een nieuwe meetmethode. Met de nieuwe methode worden zowel werklozen als werkenden beter in beeld gebracht. Dat heeft geleid tot een toename in beide groepen. Het CBS heeft de meerjarige reeks vanaf 2013 aangepast aan de nieuwe methode.

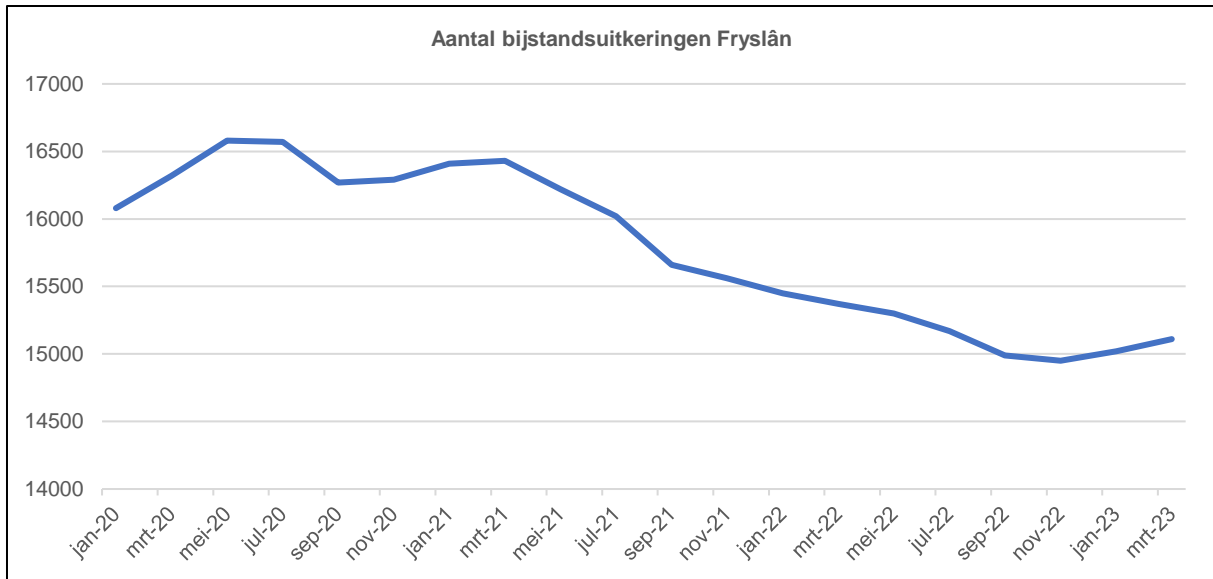

Bron: UWV

September 2023 telde Fryslân 5.495 werkloosheidsuitkeringen. Ten opzichte van september vorig jaar ligt aantal WW-uitkeringen 1,5% lager. Landelijk lag het aantal WW-uitkeringen in september 2% hoger dan in 2022. De WW-werkloosheid is een stuk lager dan in 2020, toen Covid19 Nederland in zijn greep had. Rond de jaarwisseling ligt het aantal uitkeringen structureel wat hoger.

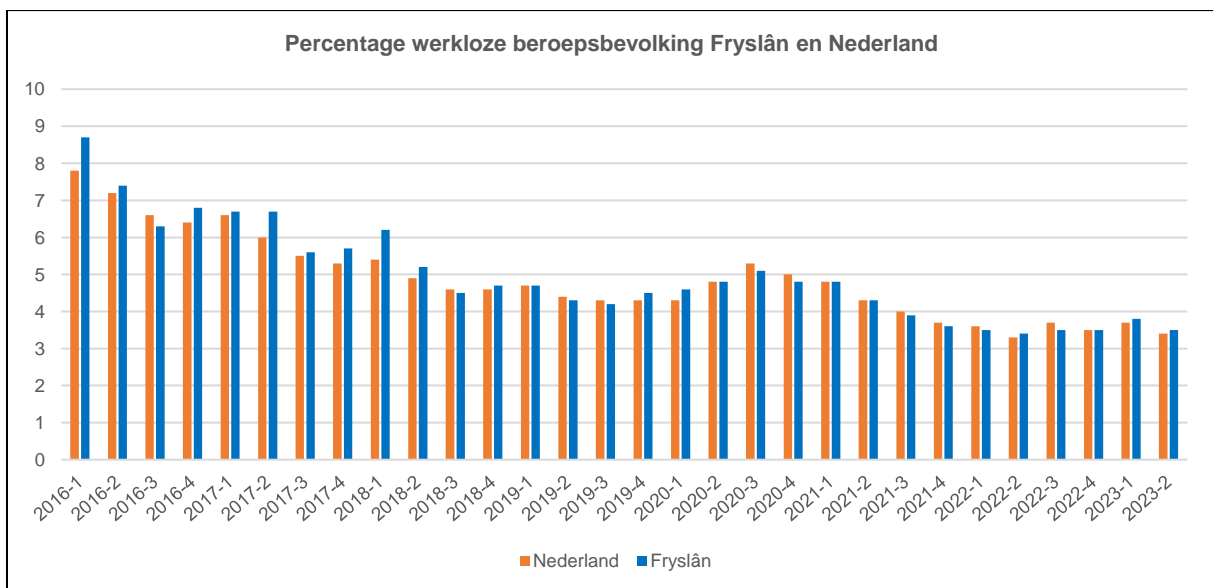

Gelet op het aantal uitkeringen per sector dan telt de uitzendbranche de meeste WW-uitkeringen, gevolgd door de sectoren overige commerciële dienstverlening en zorg- en welzijn. Vrijwel alle sectoren telden in september dit jaar vrijwel evenveel uitkeringen een jaar geleden.

Bron: CBS

In de periode 2012-2017 nam het aantal bijstandsuitkeringen jaarlijks toe tot een totaal van 18.600 in 2017. Na 2017 is er sprake van een dalende trend in het aantal bijstandsuitkeringen. In de periode november 2022 tot maart van dit jaar is er iets meer instroom dan uitstroom wat zorgt voor een lichte toename van het aantal bijstandsuitkeringen. Het meest recente aantal dateert van maart 2023 en bedraagt 15.110 uitkeringen. Ten opzichte van maart vorig jaar zijn dat 260 bijstandsuitkeringen minder, goed voor een daling van 1,7%.

Bron: CBS

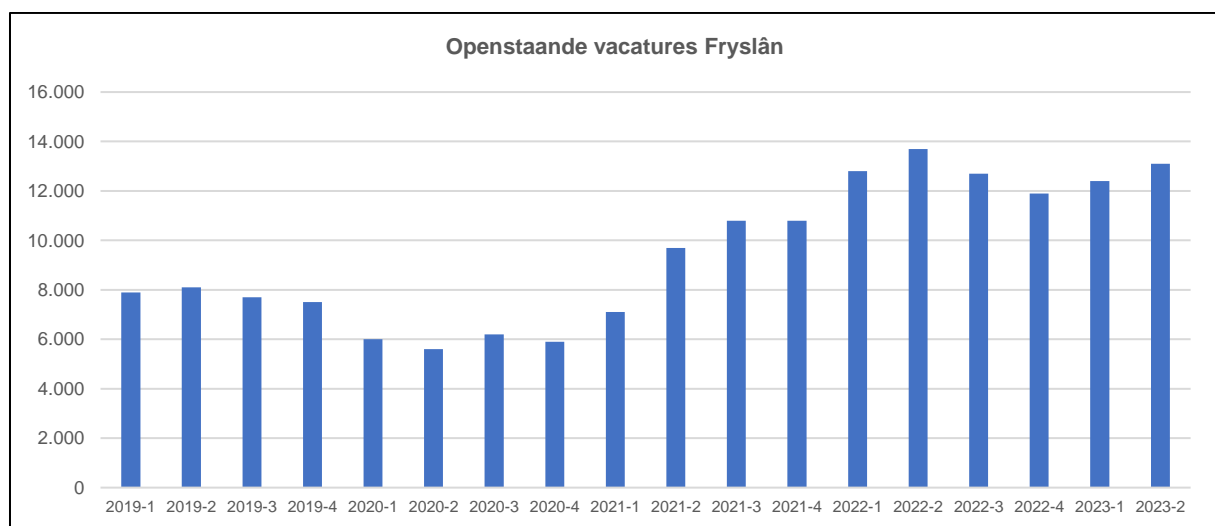
Het tweede kwartaal van 2023 kende Fryslân een werkloze beroepsbevolking van 3,5%. Dit is vrijwel gelijk aan de landelijke werkloosheid van 3,4%. De werkloosheid is hiermee een fractie gestegen ten opzichte van de 3,4% in het tweede kwartaal van 2022. Ter vergelijking: in 2016 was er nog sprake van een werkloosheid van 7,4%. De toename van werkloosheid in 2020

was deels het gevolg dat meer mensen op zoek gingen naar werk. De toename van de werkloosheid in het derde kwartaal van 2022 kwam mede doordat het aantal mensen dat zonder direct resultaat op zoek ging naar werk (van niet-beroepsbevolking naar werkloos) groter was dan het aantal mensen dat stopte met zoeken en/of niet beschikbaar was (van werkloos naar niet-beroepsbevolking).

De Nederlandse arbeidsmarkt heeft verrassend mild gereageerd op de coronacrisis. De werkloosheid is zelfs gezakt tot de huidige 3,5%. Normaal loopt de vraag naar producten en diensten tijdens een economische crisis terug, waarmee ook de vraag naar personeel en zelfstandigen afneemt. Bedrijven zien zich daarom vaak gedwongen om mensen te ontslaan, waardoor de werkloosheid stijgt. Op basis van de economische krimp tijdens de coronacrisis werd een werkloosheid van 5,7 procent verwacht, maar dat percentage is dus veel lager uitgevallen.

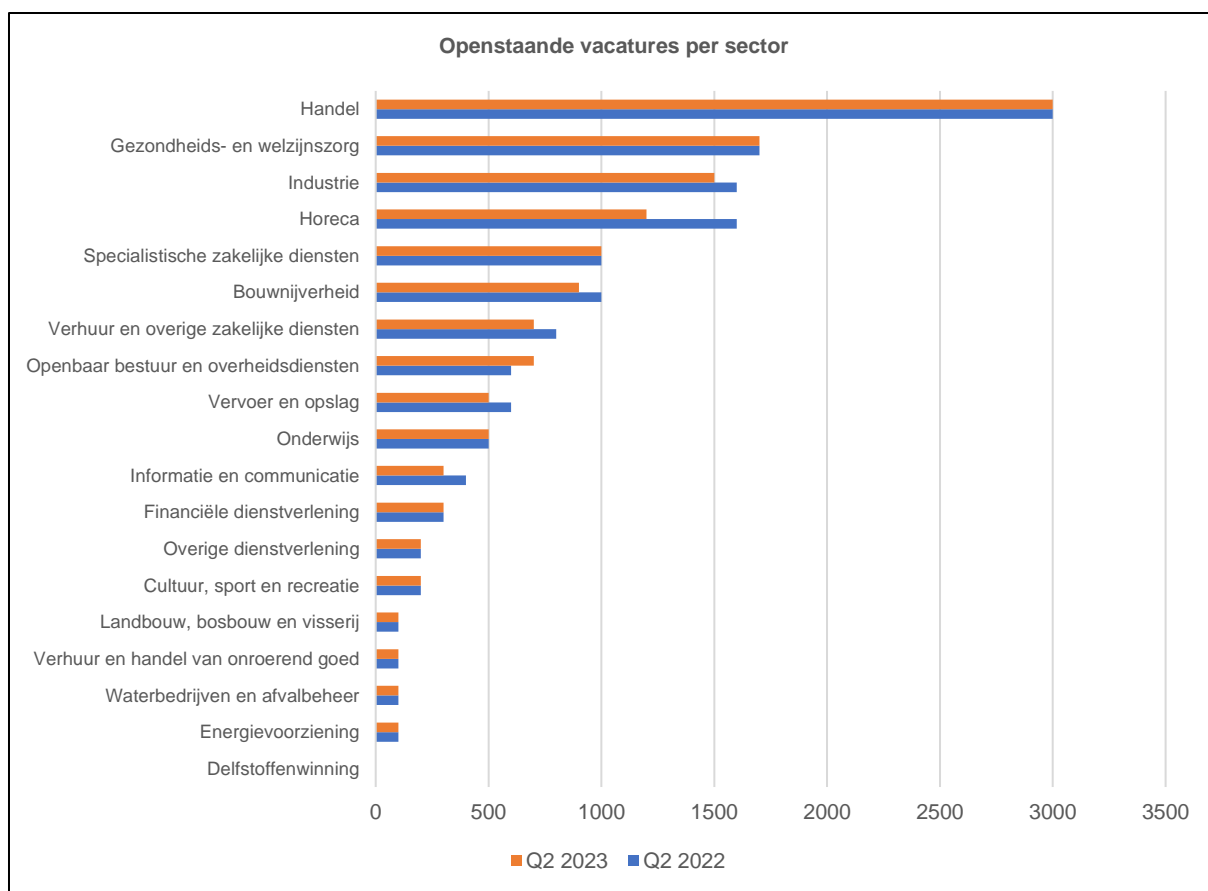
Vraagzijde arbeidsmarkt

De vraagzijde van de arbeidsmarkt wordt gemeten in het aantal openstaande vacatures.

Bron: CBS

Het tweede kwartaal van 2023 telde Fryslân 13.100 openstaande vacatures. Het jaar 2020 telde, mede als gevolg van corona, tijdelijk minder vraag naar arbeid. Sinds 2021 is de vraag naar arbeid fors toegenomen met als hoogtepunt het tweede kwartaal van vorig jaar. In de tweede helft van 2022 nam de vraag naar arbeid weer wat af. De eerste helft van 2023 laat weer een stijgende trend zien in de vraag naar personeel.

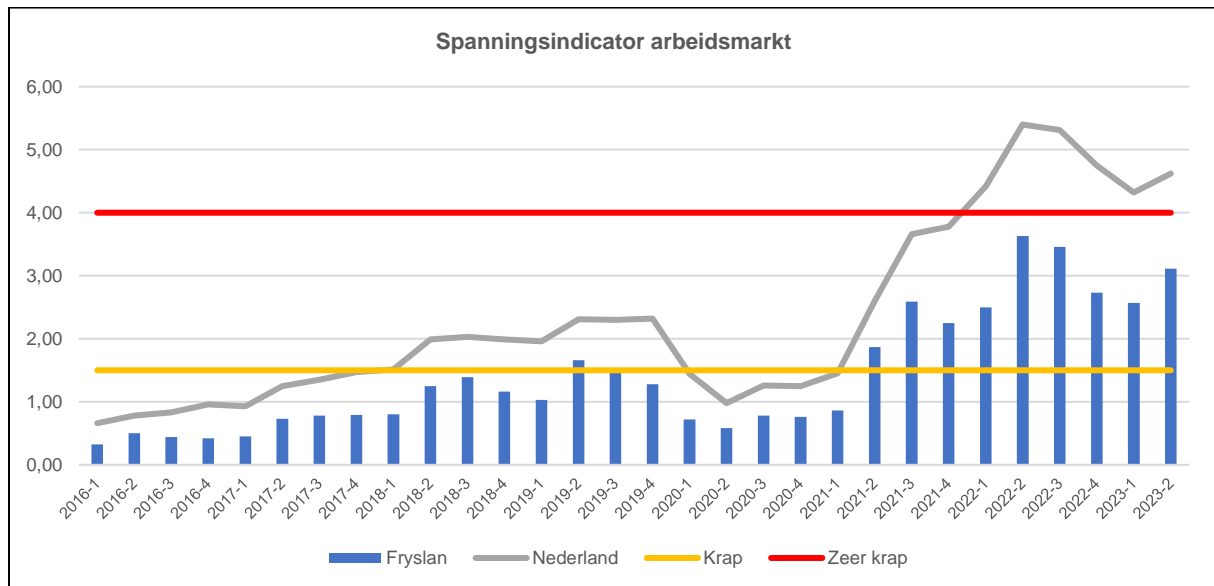
Bron: CBS

Met een totaal van 3.000 zijn de meeste vacatures zijn te vinden in de handelssector. Ook in de zorg (1700), industrie (1500), horeca (1200) en specialistische zakelijke dienstverlening stonden ruim duizend vacatures open. Ten opzichte van het tweede kwartaal van 2022 is in een aantal sectoren sprake van een daling van het aantal vacatures. De vraag naar personeel kende in het tweede kwartaal van vorig jaar dan ook een piek.

Werkgevers hebben steeds meer moeite om vacatures te vervullen. In 2022 was 58% van de ontstane vacatures moeilijk vervulbaar. Dat blijkt uit een [landelijk UWV onderzoek](#) (februari 2023) onder ruim 4.500 werkgevers. Vacatures zijn vooral moeilijk vervulbaar door een gebrek aan reacties van sollicitanten (84%) en in mindere mate omdat sollicitanten niet beschikken over de juiste vaardigheden (45%) of voldoende vakkennis (35%). Doordat ruim de helft van de vacatures moeilijk vervulbaar is zijn werkgevers genoodzaakt oplossingen te vinden. Zo laat 87% van de werkgevers met moeilijk vervulbare vacatures de vacature langer openstaan en zet 69% andere wervingskanalen in. Ook verdeelt 42% het werk onder zittende werknemers. Werkgevers zijn in 2022 ook anders gaan kijken naar wat ze vragen en wat ze bieden aan sollicitanten.

Vraag versus aanbod (spanning op de arbeidsmarkt)

Op basis van het aantal openstaande vacatures en kortlopende WW-uitkeringen, berekent het UWV de spanningsindicator. Hoe hoger de spanningswaarde hoe lastiger het voor werkgevers is vacatures in te vullen. Bij een lage spanning is er sprake van een ruime arbeidsmarkt, er zijn weinig vacatures in verhouding tot werkzoekenden. Bij een krappe arbeidsmarkt zijn er juist veel vacatures in verhouding tot het aantal werkzoekenden.

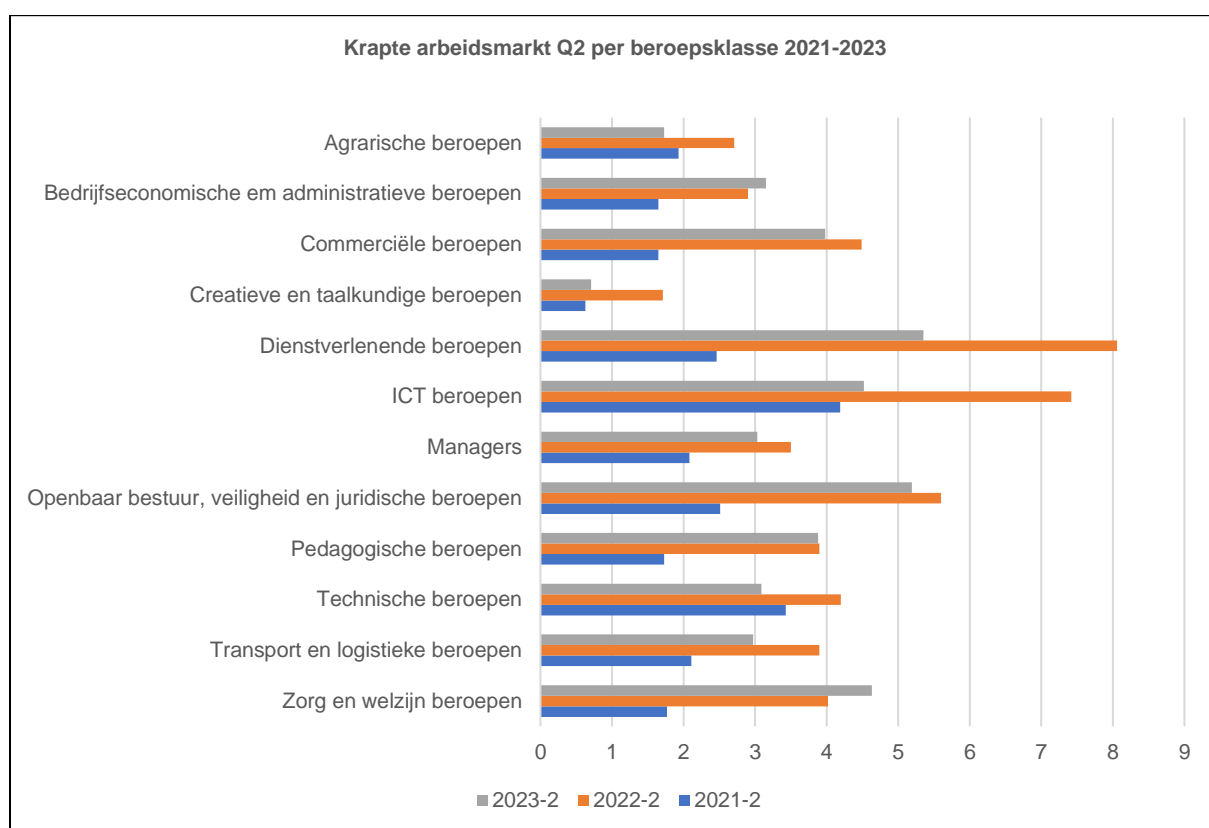
Bron: UWV

In 2022 naderde de Friese arbeidsmarkt de grens van een 'zeer krappe arbeidsmarkt'. In het tweede kwartaal van 2023 was de spanning op de arbeidsmarkt in Fryslân minder groot dan in dezelfde periode in 2022. Dit is vooral het gevolg van een kleiner aantal openstaande vacatures en een iets grotere groep mensen met een kortdurende WW-uitkering. Na een piek in de arbeidsmarktspanning halverwege vorig jaar nam deze wat af in het vierde kwartaal en in de eerste maanden van 2023. In het tweede kwartaal van 2023 is de arbeidsmarktspanning juist weer wat gestegen.

In Fryslân is er al twee jaar onafgebroken sprake is van een krappe arbeidsmarkt. Landelijk is sinds eind 2021 sprake van een zeer krappe arbeidsmarkt. Als gevolg van corona was de vraag naar arbeid in 2020 wat minder groot, waardoor de spanning tijdelijk minder groot was. Vanaf 2021 is de vraag naar arbeid fors toegenomen. In het tweede kwartaal bedroeg de spanning op de Friese arbeidsmarkt 3,1. Dit houdt in dat voor iedere kortdurend (minder dan een half jaar) werkzoekende ruim 3 vacatures open stond.

Tabel: Spanning arbeidsmarkt per beroepsklasse 2^e kwartaal 2023

BRC-Klasse	Spanning Fryslân	Typering Fryslân	Spanning Nederland	Typering Nederland
Agrarische beroepen	1,7	krap	4,4	zeer krap
Bedrijfseconomische en administratieve beroepen	3,2	krap	4,9	zeer krap
Commerciële beroepen	3,9	krap	5,5	zeer krap
Creative en taalkundige beroepen	0,7	gemiddeld	1,7	krap
Dienstverlenende beroepen	5,4	zeer krap	7,9	zeer krap
ICT beroepen	4,5	zeer krap	12,0	zeer krap
Managers	3,0	krap	3,7	krap
Openbaar bestuur, veiligheid en juridische beroepen	5,2	zeer krap	5,7	zeer krap
Pedagogische beroepen	3,9	krap	6,8	zeer krap
Technische beroepen	3,1	krap	5,6	zeer krap
Transport en logistieke beroepen	3	krap	5,6	zeer krap
Zorg en welzijn beroepen	4,6	zeer krap	5,9	zeer krap
Totaal	2,7	krap	4,8	zeer krap

Bron: UWV

Met uitzondering van creatieve/taalkundige beroepen is in alle beroepsklassen sprake van een krappe dan wel zeer krappe arbeidsmarkt. Voor dienstverlenende, openbaarbestuur/veiligheid/juridische, ICT en zorg- en welzijnsberoepen is de arbeidsmarkt als zeer krap getypeerd. In de meeste beroepsklassen is de krapte tussen 2021 en 2023 fors toegenomen. De krapte in de ICT, agrarische en technische sector was in het tweede kwartaal van 2023 vrijwel gelijk aan 2021. De relatief grote vraag naar arbeid in 2022 maakte dat de krapte in dat jaar in verhouding nog groter was, met name in de dienstverlening en ICT is dit zichtbaar. Voor alle beroepsklassen geldt dat de landelijke krapte groter is dan in Fryslân. De arbeidsmarkt is ingedeeld in beroepsklassen en daaronder weer in beroepsgroepen.

Onderstaande tabel toont de beroepsgroepen in Fryslân waarin sprake is van een zeer krappe arbeidsmarkt. In aflopende volgorde van de omvang van krapte.

Tabel: Friese beroepsgroepen met een zeer krappe arbeidsmarkt (2^e kwartaal 2023)

Beroepsgroep	Typering	Spanning
Machinemonteurs	zeer krap	15,70
Ingenieurs (geen elektrotechniek)	zeer krap	14,82
Elektrotechnisch ingenieurs	zeer krap	12,98
Fysiotherapeuten	zeer krap	11,77
Psychologen en sociologen	zeer krap	11,51
Transportplanners en logistiek medewerkers	zeer krap	10,79
Beleidsadviseurs	zeer krap	10,26
Docenten algemene vakken secundair onderwijs	zeer krap	10,25
Artsen	zeer krap	10,14
Gespecialiseerd verpleegkundigen	zeer krap	9,84
Managers detail- en groothandel	zeer krap	9,41
Juristen	zeer krap	9,00
Automonteurs	zeer krap	8,86
Loodgieters en pijpfitters	zeer krap	7,96
Productieleiders industrie en bouw	zeer krap	7,67
Boekhouders	zeer krap	7,23
Managers logistiek	zeer krap	7,14
Beveiligingspersoneel	zeer krap	6,84
Verpleegkundigen (mbo)	zeer krap	6,83
Managers horeca	zeer krap	6,47
Elektriciens en elektronicamonteurs	zeer krap	6,13
Managers gespecialiseerde dienstverlening	zeer krap	6,06
Schoonmakers	zeer krap	5,93
Databank- en netwerkspecialisten	zeer krap	5,79
Managers ICT	zeer krap	5,68
Technici bouwkunde en natuur	zeer krap	5,62
Managers productie	zeer krap	5,34
Accountants	zeer krap	5,32
Verkoopmedewerkers detailhandel	zeer krap	5,26
Overheidsambtenaren	zeer krap	4,90
Software- en applicatieontwikkelaars	zeer krap	4,79
Winkeliers en teamleiders detailhandel	zeer krap	4,70
Verzorgenden	zeer krap	4,67
Koks	zeer krap	4,61
Medisch vakspecialisten	zeer krap	4,60
Bouwarbeiders afbouw	zeer krap	4,53
Productcontroleurs	zeer krap	4,41
Metaalbewerkers en constructiewerkers	zeer krap	4,36
Specialisten personeels- en loopbaanontwikkeling	zeer krap	4,05

Bron: UWV

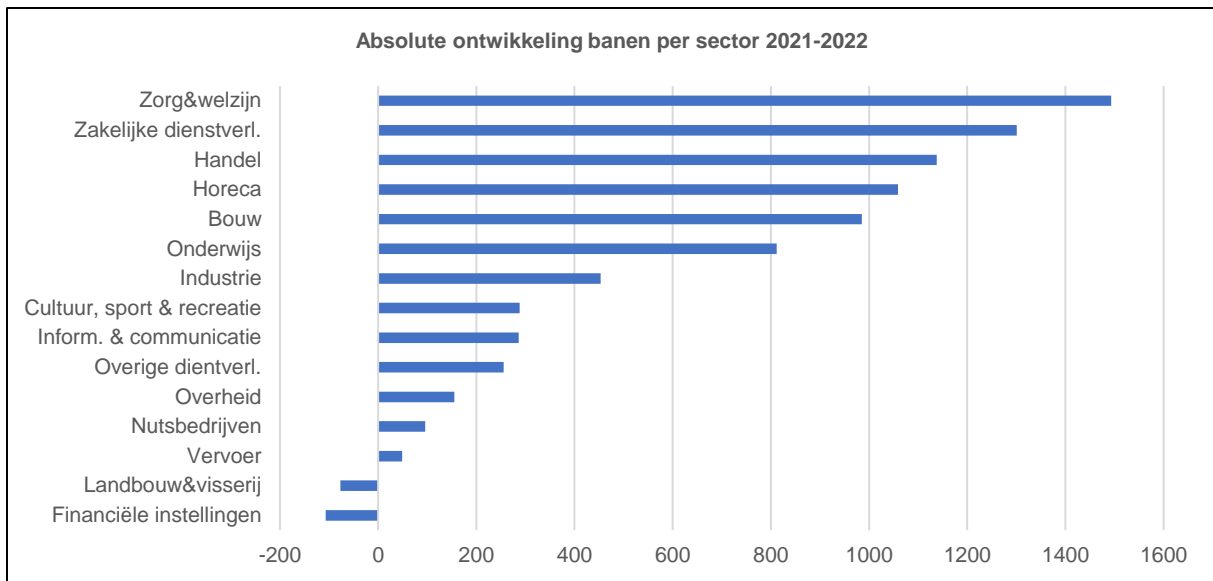
Volgens het UWV blijven veel vacatures onvervuld omdat werkzoekenden niet altijd over de benodigde opleiding, kennis en ervaring beschikken. Het onderwijs en de arbeidsmarkt sluiten niet altijd goed op elkaar aan. Zo kiezen studenten soms voor opleidingsrichtingen waar minder vraag naar is. Daarnaast verandert de vraag van werkgevers door technologische en maatschappelijke ontwikkelingen. In deze snel veranderende samenleving is het belangrijk dat mensen zich een leven lang ontwikkelen, om goed inzetbaar te blijven op de arbeidsmarkt.

Ondanks de krapte op de arbeidsmarkt vindt niet iedereen even makkelijk werk. Hiervoor zijn diverse redenen te noemen, bijvoorbeeld een aandoening, ziekte of handicap. Ook beschikken werkzoekenden niet altijd over de basisvaardigheden waar werkgevers om vragen. Zij hebben moeite met lezen en/of schrijven, of missen belangrijke digitale vaardigheden. Ook zijn sommige mensen terughoudend om (meer) te gaan werken. Door verlies van toeslagen of andere inkomensondersteuning verwachten zij er financieel niet of weinig op vooruit te gaan. Bijvoorbeeld door verlies van toeslagen of andere ondersteuningsregelingen.

Werkgelegenheid

De Friese werkgelegenheid wordt uitgebreid beschreven in de [factsheet Werkgelegenheid](#). Kort samengevat:

- Tussen de peildata 1 april 2021 en 1 april 2022 is het totaal aantal banen in Fryslân met 8.190 toegenomen, goed voor een groei van 2,6%. Het aantal grote banen (banen van minimaal 15 uur) nam met 2,8% toe. Het aantal banen van minder dan 15 uur, zogenaamde kleine banen, steeg met 2%.
- April 2022 telde Fryslân in totaal 317.810 banen. Fryslân telde niet eerder zoveel werkgelegenheid.
- De sectoren zorg, zakelijke dienstverlening, handel en horeca telden in 2022 ruim duizend banen meer dan in 2021. Relatief nam het aantal banen in de horeca (7,5%), de ICT sector (5,3%) en bouw (4,9%) het sterkst toe. De banengroei in de horeca maakt dat deze weer op hetzelfde niveau is als voor corona.
- Met een groei van 4,4%, goed voor 280 banen, is het aantal banen op de Waddeneilanden relatief het sterkst toegenomen. Absoluut gezien (2.600) is de werkgelegenheid in de regio Noordwest-Fryslân het sterkst gegroeid. Noordoost-Fryslân telt 1.450 banen meer, goed voor een groei van 3,5%. In Zuidoost- en Zuidwest Fryslân nam het aantal banen met respectievelijk 2.000 en 1.850 toe.
- In tien jaar tijd is het aantal banen in Fryslân met 11% toegenomen. De ICT sector groeide relatief het sterkst en absoluut nam het aantal Zorg & Welzijn banen het sterkst toe.

Bron: LISA werkgelegenheidsregister, provincie Fryslân 2022

Een recente werkgelegenheidsprognose van het UWV laat zien dat het aantal banen in Fryslân in de periode 2023-2024 nog met 1,2% zal groeien. Zelfstandigen zijn hierin niet inbegrepen. Deze groeiende groep wordt wel door het provinciale LISA register geteld. De arbeidsmarkt staat onder druk vanwege de lagere economische groei maar ook door de aanhoudende krapte. De krapte neemt naar verwachting de komende jaren op totaalniveau

Onderwijs

Het onderwijs bepaald voor een groot deel het komende aanbod op de arbeidsmarkt. In het onderwijsjaar 2022-2023 tellen de Friese mbo-instellingen 23.620 studenten, een daling van 3,8% ten opzichte van het voorgaande onderwijsjaar. Het aantal mbo studenten schommelt jaarlijks rond de 25 duizend. Cijfers over het huidige onderwijsjaar worden in februari 2024 gepubliceerd.

Tabel: Friese mbo studenten per mbo-hoofdgroep (voorheen mbo-domein)

Hoofdgroep	2018	2022	groei abs.	groei perc.
Afbouw, hout en onderhoud	350	370	20	5,7
Ambacht, laboratorium en gezondheidstechniek	390	360	-30	-8,7
Bouw en infra	765	905	140	18,4
Cross-over	0	340	330	3290,0
Economie en administratie	1.910	1.450	-460	-24,1
Entree	865	950	85	10,0
Handel en ondernemerschap	1.710	1.570	-140	-8,0
Horeca en bakkerij	1.100	1.130	30	2,5
Informatie en communicatietechnologie	995	900	-95	-9,4
Media en vormgeving	1.205	1.010	-195	-16,5
Mobiliteit en voertuigen	680	755	75	11,4
Regionale kwalificatie (Regionale kwalificatie)	0	45	45	
Techniek en procesindustrie	2.075	1.775	-300	-14,4
Toerisme en recreatie	490	360	-130	-26,9
Transport, scheepvaart en logistiek	915	945	30	2,9
Uiterlijke verzorging	545	550	5	0,7
Veiligheid en sport	1.420	1.395	-25	-1,8
Voedsel, natuur en leefomgeving	1.530	1.475	-55	-3,6
Zorg en welzijn	7.405	7.335	-70	-1,0
Totaal	24.365	23.620	-745	-3,1

Bron: DUO

Zorg en welzijn telt met afstand de grootste groep studenten binnen het Friese mbo. Een op de drie Friese mbo-studenten volgt een opleiding binnen de groep Zorg en welzijn. Ten opzichte van 2018 is dit aantal wel met een procent afgenomen. In het onderwijsjaar 2022-2023 telde Fryslân 1.775 mbo-studenten met een technische opleiding. Dit waren er 300 minder dan in 2018. Het aantal studenten wat een bouw en infra opleiding volgt was met 140 gestegen ten opzichte van het voorgaande schooljaar. Ook de hoofdgroepen mobiliteit en transport telden in 2022 meer studenten. De hoofdgroepen economie en toerisme/recreatie was in aantal studenten een kwart gedaald. Ook media en vormgeving was met bijna 200 studenten behoorlijk gedaald. Het onderwijsjaar 2022-2023 telde verder 340 zogenaamde cross-over studenten. Het experiment cross-overs biedt mbo-instellingen en het bedrijfsleven de mogelijkheid om samen te werken en beter in te spelen op ontwikkelingen op de arbeidsmarkt. Door het experiment komen er opleidingen voor nieuwe beroepen die op het snijvlak van 2 of meer sectoren liggen. De kwalificatie komt tot stand door samenwerking tussen mbo-instellingen en het regionale bedrijfsleven. Zo kunnen ze gericht inspelen op actuele en innovatieve ontwikkelingen op de arbeidsmarkt. In 2018 bestond dit experiment nog

niet. De cross-over-studenten zullen voor een deel verantwoordelijk zijn voor de daling van het aantal studenten in andere domeinen.

De basisprognose van DUO aangaande het aantal mbo-studenten geeft een daling van 15% aan mbo'ers op de Friese instellingen in de komende 10 jaar. Tot aan 2036 laat de prognose een daling zien van ruim 5.000 MBO studenten, een krimp van 21%.

Tabel: aantal inschrijvingen per sector Friese HBO instellingen 2018 en 2022

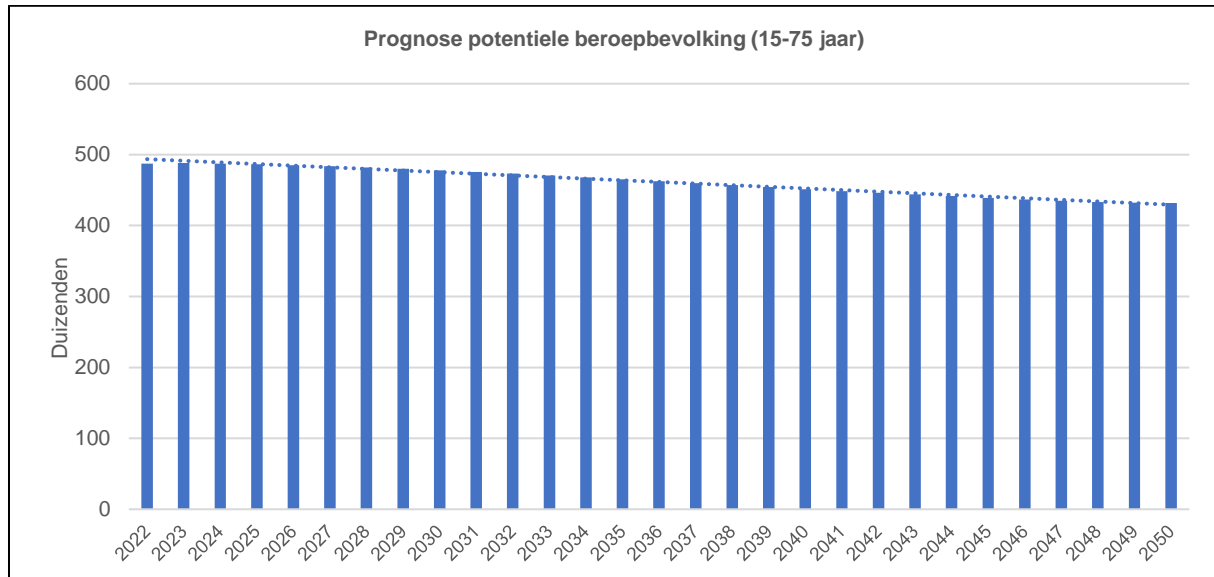
HBO sector	2018	2022	groei abs.	groei %
Agro en food	2.325	2.405	80	3,4
Bètatechniek	2.800	2.890	90	3,2
Economie	9.785	10.670	885	9,1
Gezondheidszorg	940	1.065	125	13,4
Kunst	415	315	-100	-24,3
Onderwijs	3.210	2.985	-225	-7,1
Sociale studies	2.190	2.040	-150	-6,8
Totaal	21.665	22.370	705	3,3

Bron: Vereniging Hogescholen

De Friese hbo-instellingen telden in het huidige onderwijsjaar 2022-2023 780 inschrijvingen minder dan in het voorgaande jaar. Ten opzichte van 2018 was het aantal inschrijvingen met 3,3% toegenomen. Het aantal inschrijvingen met een economische opleiding was met 9% toegenomen, goed voor bijna 900 studenten. Het aantal hbo'ers met een gezondheidsstudie lag 13,4% hoger dan in 2018. De sectoren Agrofood en Bètatechniek telden ruim 3% meer studenten. Kunst-, onderwijs en sociale studies telden minder inschrijvingen dan in 2018.

De arbeidsmarkt in een blik vooruit

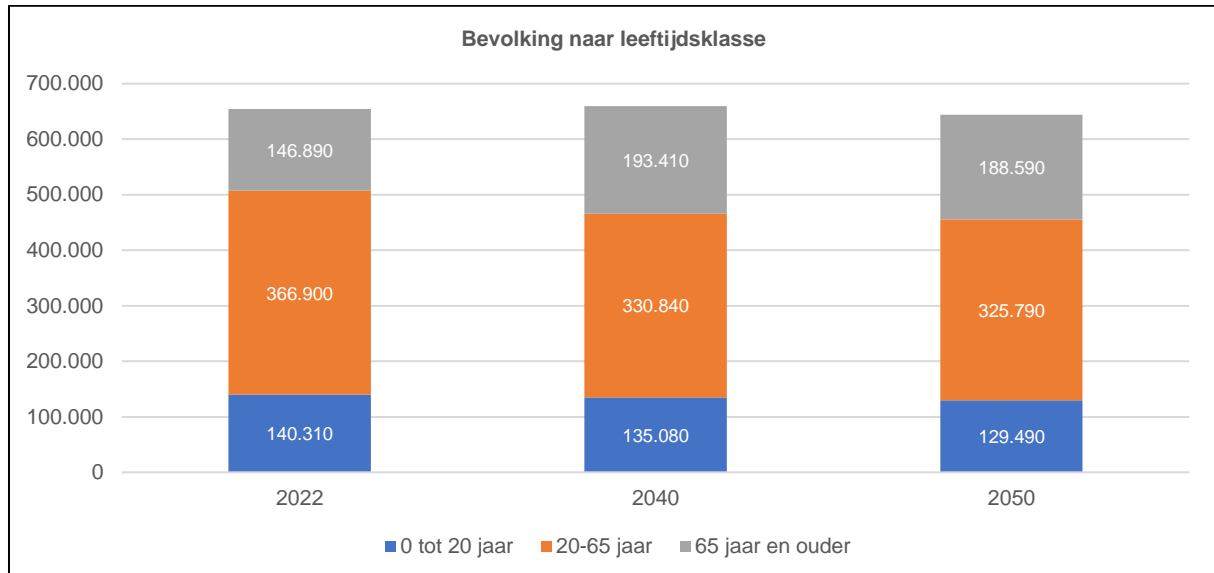
De verwachting is dat de krapte op de arbeidsmarkt de komende jaren zal aanhouden. De komende decennia hebben we te maken met de ontwikkeling waarin de bevolking vergrijsst, ontgroent en in zijn totaliteit zal krimpen. Dit heeft gevolgen voor de (potentiële) beroepsbevolking in de provincie. Daarnaast hebben enkele sectoren te maken met een grote vervangingsvraag.

Bron: Friese bevolkingsprognose 2022, provincie Fryslân

Bovenstaande grafiek gaat uit van de eigen [provinciale bevolkingsprognose uit 2022](#). De verwachting is dat de totale Friese bevolking tot 2033 nog met 1,2% zal groeien, waarna een structurele afname wordt verwacht. De potentiële beroepsbevolking zal daarentegen al vanaf 2023 gaan afnemen. Er is geen eenduidig vastgestelde definitie van de potentiële beroepsbevolking. Gevolg is dat de leeftijdsgrenzen die hiervoor gehanteerd worden variëren tussen de 15- en 75 jaar. Vaak wordt er gekeken naar een smalle definitie van 20 tot 65 jaar. Mede gezien het feit dat de pensioengerechtigde leeftijd nu al op 67 zit, deze naar verwachting nog omhoog zal gaan en ouderen boven de 65 nog arbeidspotentieel zijn wordt in deze factsheet gekeken naar de brede scoop van de potentiële beroepsbevolking van 15-75 jaar. Hierbij ook opgemerkt dat met name in de horeca en detailhandel de groep 15-20 jarigen al goed vertegenwoordigd zijn. Het aantal 15 tot 75 jarigen zal naar verwachting tussen 2022 (basisjaar prognose) en 2040 met 7,4% afnemen. In 2050 telt de potentiële beroepsbevolking ruim 55.000 personen minder, een krimp van 11,7%. Als gevolg van verhoogde verwachtingen voor migratiesaldi (asiel en arbeidsmigratie) is het aannemelijk dat de krimp wat lager zal gaan uitvallen. De toenemende krapte op de arbeidsmarkt kan een groeiende vraag naar arbeidsmigranten als gevolg hebben. Al spelen zaken als vergunningen en huisvesting hierin ook een grote rol. Sowieso moet bij een prognose vermeld worden dat actuele trends en inzichten worden doorgerekend naar de toekomst. Hoe kleiner de geselecteerde groep is en hoe verder naar de toekomst gekeken wordt de onzekerheid van de prognose toeneemt. Het is een momentopname, welke geregeld herzien wordt op basis van nieuwe ontwikkelingen. Overigens zal ook de smallere groep van 20 tot 65 jarigen in de potentiële beroepsbevolking de komende dertig jaar naar verwachting met ruim 11% afnemen. Door deze groep wordt een afname van 10% al in 2040 bereikt.

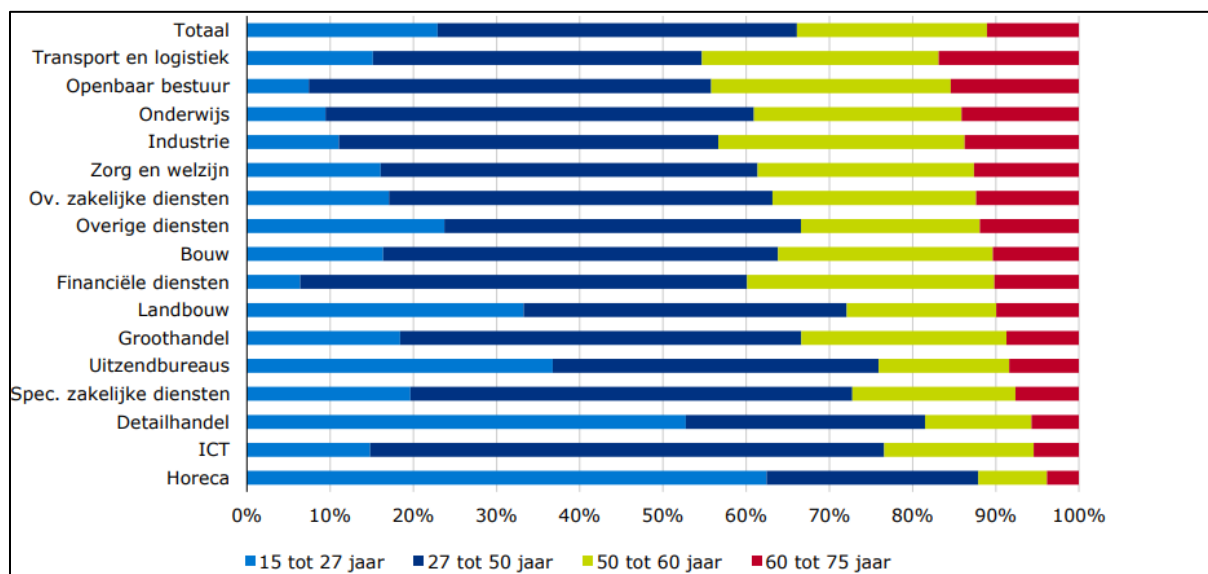
Landelijke prognosecijfers van de potentiële beroepsbevolking (CBS/PBL) tonen een beeld van een krimpende beroepsbevolking in het noorden, de oostgrens en zuidoosten van Nederland. Groei wordt verwacht in de regio's in de Randstad, Flevoland, op de Veluwe en in en rond Eindhoven.

Tegelijkertijd met de afname van de potentiële beroepsbevolking neemt de zogeheten demografische druk toe. Dit is de verhouding tussen jongeren tot 20 jaar en 65 plussers ten opzichte van de groep 20-65 jarigen. Binnen deze groep is het aantal werkenden het grootst. Jongeren onder de 20 volgen vaak nog een opleiding en vanaf 65 jaar is een grote groep niet meer actief op de arbeidsmarkt. De komende dertig jaar is een afname van jongeren en 20-65 jarigen te zien ten opzichte van een forse groei (28%) van het aantal 65-plussers. De groter groeiende groep ouderen kan bijdragen aan het knelpunt op de arbeidsmarkt in de zorg en welzijnssector.

Ter illustratie: om de huidige beroepsbevolking op peil te houden zou in theorie de arbeidsparticipatie moeten stijgen van 75% nu naar 85% in 2050. Naast een vergrote arbeidsparticipatie zijn het werken van meer voltijd dan deeltijd en het aantrekken van arbeidsmigranten veelgenoemde mogelijke oplossingen voor het op peil houden van de arbeidsmarkt.

Leeftijdsopbouw werknemers naar sector december 2022

Bron: UWV

Bovenstaande figuur toont de leeftijdsverdeling op de arbeidsmarkt naar sector. Deze gegevens zijn afkomstig uit de jaarrapportage [Regio in beeld va het UWV](#). In de horeca en detailhandel is ruim de helft van de werkzame personen jonger dan 27 jaar. Ook in de landbouw en bij uitzendbureaus zijn relatief veel jongeren werkzaam. Het UWV telt 30.900 werknemers van 60 jaar of ouder en deze zullen in de nabije toekomst geleidelijk de arbeidsmarkt verlaten. In Fryslân werkt ruim de helft van alle werknemers van 60-plus in een van de sectoren zorg & welzijn, industrie, openbaar bestuur en onderwijs. Vergrijzing kan ook kleine sectoren voor een forse uitdaging stellen. In transport & logistiek is het aandeel 60-plussers het hoogst. Behalve de 60-plussers telt Fryslân ook 63.800 werknemers tussen de 50 en 60 jaar. Zij verlaten de arbeidsmarkt in de verdere toekomst.

Demografische factoren zijn niet allesbepalend voor de omvang van het arbeidsaanbod. Er zijn verschillende oplossingen die invloed kunnen uitoefenen op het arbeidsaanbod en de veranderende verhouding tussen werkenden en AOW-gerechtigden.

Daarbij kan breed gedacht worden, bijvoorbeeld op het gebied van nieuw talent aanboren, werk anders organiseren en behoud van mensen op de arbeidsmarkt. Het UWV geeft in haar publicatie [‘Meer doen met minder mensen’](#) voorbeelden van mogelijke oplossingen:

Bevordering van de arbeidsparticipatie. De arbeidsparticipatie is hoog in Nederland, deels doordat mensen steeds langer doorwerken. Toch zijn er nog groepen waar misschien winst te behalen is. Zoals bij vrouwen, mensen met een migratieachtergrond en mensen met een arbeidsbeperking. Ook de inzetbaarheid van arbeidsmigranten op de langere termijn kan een kans zijn. Een verhoogde arbeidsparticipatie kan resulteren in een stijging van het aandeel van de beroepsbevolking in de totale bevolking. Hogere arbeidsparticipatie is niet vanzelfsprekend en vergt wel investeringen op het gebied van bijvoorbeeld scholing, inclusiviteit, begeleiding en/of beschikbare kinderopvang.

Langer doorwerken gebeurt ook steeds vaker. Zo kunnen 65-plussers óók een deel van de oplossing zijn. UWV schreef hierover in het artikel [65-plussers als oplossing voor personeelstekorten](#).

Verhogen arbeidsproductiviteit door werk anders te organiseren, bijvoorbeeld door middel van innovatie, automatisering en digitalisering.

Mogelijk maken van (tijdelijk) deeltijdwerken of hybride werken om mantelzorg en werktaken te kunnen combineren.

Bewust omgaan met diverse generaties. Verschillende generaties hebben verschillende behoeften. Dat geldt zeker ook voor jongeren. UWV schreef hierover in het artikel [9 tips om jongeren te vinden en binden](#).

Vervulling van maatschappelijke taken. Het stijgend aandeel ouderen biedt mogelijkheden voor vrijwilligers die maatschappelijke functies kunnen vervullen. Veel maatschappelijke organisaties en verenigingen (zoals voedselbanken, bibliotheken, vluchtelingenwerk, ouderenzorg) draaien op vrijwilligers en ouderen spelen daar vaak een belangrijke rol in. Daarmee kan de veranderende demografie een kans zijn. Zo kunnen ouderen inzetbaar zijn voor maatschappelijke functies.

21.000 onderbenutte deeltijders. Dit zijn personen die in deeltijd werken, aangeven meer te willen werken en hiervoor op korte termijn beschikbaar zijn. De helft van het onbenut arbeidspotentieel in Fryslân is onderbenutte deeltijder. Bijna de helft (43%) van de onderbenutte deeltijders in Nederland is jong (15 tot 25 jaar). Het is aannemelijk dat een deel hiervan scholier of student is met een bijbaan. Volgens SEO (2023) willen de onderbenutte deeltijders in Nederland gemiddeld acht uur per week extra werken. Er lijkt dus nog veel ruimte om onderbenutte deeltijders meer in te zetten. Het percentage onderbenutte deeltijders is hoger dan gemiddeld in de horeca, cultuur, sport & recreatie en handel. Dit zijn sectoren waar veel jongeren, zoals middelbare scholieren en studenten, werken. In sectoren als energievoorziening, waterbedrijven & afvalbeheer, financiële dienstverlening en bouw is het aandeel onderbenutte deeltijders relatief laag. Van de 21.000 onderbenutte deeltijders in Fryslân is bijna twee derde vrouw (62%). Vrouwen werken vaker in sectoren waarin meer deeltijd wordt gewerkt, zoals de zorg. Het grootste deel van de onderbenutte deeltijders behaalde middelbaar onderwijs, dus een diploma voor havo/vwo, mbo- 2, 3 of 4 (41%).

12.000 werklozen. Dit zijn personen zonder betaald werk die recent naar werk zochten én daarvoor op korte termijn beschikbaar zijn. Er zijn evenveel mannen als vrouwen werkloos. De meeste werklozen zijn over het algemeen relatief jong. De grootste groep werklozen in Nederland (38%) is 15 tot 25 jaar, gevolgd door de 25- tot 45-jarigen (32%) en 45- tot 75-jarigen (30%).

Andere sectorspecifieke factoren die de komende jaren van invloed zullen zijn op de arbeidsmarkt zijn o.a. de door de vergrijzing toenemende zorgvraag, de vraag naar extra personeel in het kader van werkzaamheden gerelateerd aan de energietransitie en extra personeel als gevolg van het bouwen van extra woningen.

Recent heeft de oorlog in Oekraïne invloed op de economie en hiermee ook op de arbeidsmarkt. Import en exportbelemmeringen, tekorten aan o.a. graan en kunstmest, hoge energie- en brandstofprijzen, hoge inflatie enz. kunnen ook de arbeidsmarkt op termijn gaan beïnvloeden. Denk hierbij ook aan gevluchte Oekraïners die aan het werk willen.

Het is de vraag in hoeverre de komende jaren/decennia aan de vervangingsvraag en uitbreidingsvraag kan worden voldaan. Door de terugloop van het aanbod zal de krapte nog verder toenemen. Het aantal beroepen waaraan niet meer naar voldoening aan de vraag kan worden voldaan zal oplopen en dit kan uiteindelijk voor problemen zorgen. Het kan remmend werken op de economische groei, processen ernstig vertragen en zorgen voor maatschappelijke problemen. Er komt dan ook steeds meer besef om minder traditioneel naar

de aanbodkant te kijken. Meer mensen zullen actief moeten worden op de arbeidsmarkt. Omscholing wordt meer een noodzaak dan een kans en er wordt breder gekeken naar skills in het aanbod dan alleen naar de genoten opleiding en werkervaring.

Hierbij kan nog een onderscheid worden gemaakt in cruciale banen en minder cruciale banen. Wanneer is een baan cruciaal? Voor een deel kun je dit objectief vaststellen: dit zijn banen essentieel zijn om de zorg en het dagelijks leven te laten draaien. Artsen, verpleegkundigen, docenten, politieagenten en vuilnisophalers zijn enkele voorbeelden van cruciale beroepen waarover geen twijfel bestaat. Breder bekeken zou je kunnen zeggen dat de werknemers in het OV ook cruciaal zijn, evenals bankmedewerkers en supermarktpersoneel. Zou je de lijst met aangemerkte cruciale beroepen gedurende de corona lockdowns hanteren dan wordt de lijst nog groter. Een ruwe schatting op basis van gegevens in het provinciaal werkgelegenheidsregister geeft aan dat in Fryslân 44% van de provinciale werkgelegenheid in cruciale (sub)sectoren zit.